

Restitucijski zahtevki zaradi razveljavitve sodbe in odpad obogatitve

KARMEN LUTMAN

doktorica pravnih znanosti, LL.M.,

asistentka na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

Pravo neupravičene obogatitve temelji na splošnem pravilu, v skladu s katerim mora tisti, ki je bil brez pravnega temelja obogaten na škodo drugega, prejeta vrniti, če je to mogoče, sicer pa nadomestiti vrednost dosežene koristi.¹ Če veljavnega pravnega temelja za prenos premoženja s prikrajšanega na obogatenega že od začetka ni ali pozneje odpade, nastopi obveznost restitucije. Tudi sodna odločba je pravni temelj za prenos premoženja. Če je dolžnik izpolnil obveznost iz sodbe, pozneje pa je bila ta na višji instanci razveljavljena ali je bil prisojeni znesek znižan, lahko dolžnik zahteva vračilo izpolnjenega po pravilih o neupravičeni obogatitvi. Velja namreč, da je z (delno) razveljavitvijo sodbe odpadel pravni temelj za prenos premoženja, zaradi česar upnik ni upravičen, da bi prejeta korist obdržal (ni več podana tako imenovana *causa retinendi*). Dolžnik ima na voljo kondikcijski zahtevek zaradi naknadno odpadle podlage – *condictio causa finita*.² Do težav pride, če upnik prejete koristi nima več, ker jo je denimo potrošil ali odsvojil. Kadar korist v prejemnikovem premoženju v nobeni od oblik ni več prisotna, govorimo o odpadu obogatitve. V takem primeru velja, da kdor je v dobri veri korist prejel in jo dobroverno porabil, je ni dolžan vrniti, čeprav je bila izpolnjena neobstoječa obveznost. V

¹ Prvi odstavek 190. člena Obligacijskega zakonika (OZ, Uradni list RS, št. 83/01 in nasl.).

² Tretji odstavek 190. člena OZ. Glej tudi: P. Apathy in A. Riedler, nav. delo, str. 169, r. št. 15/13.

prispevku, posvečenem zaslužni profesorici Dragici Wedam Lukić ob njenem jubileju, obravnavam nekaj vprašanj, ki se v zvezi z restitucijskimi zahtevki zaradi razveljavljenih sodb pojavljajo v slovenskem in primerjalnem pravu.

1. PROSTOVOLJNA IZPOLNITEV OBVEZNOSTI IZ SODBE IN PRAVICA DO RESTITUCIJE

V pravu neupravičene obogatitve velja, da tisti, ki nekaj izpolni, čeprav ve, da ni dolžan, izpolnjenega ne more zahtevati nazaj.³ Gre za konkretizacijo splošnega načela *volenti non fit iniuria*,⁴ saj velja, da je tisti, ki je zavestno plačal nedolgovano obveznost, v svoje prikrajšanje privolil in zato ni nepravilno, če mu pravni red odreče možnost restitucije. Taka privolitev ima naravo enostranskega pravnega posla. Šteje se, da tisti, ki se s premikom premoženja strinja, ravna z darilnim namenom (*causa donandi*), zato gre za situacijo, ki je blizu darilni pogodbi.

Tega pravila pa ni mogoče uporabiti za situacije, ko upnik prostovoljno izpolni svojo obveznost na podlagi izvršljive sodne odločbe, za katero sicer meni, da je nepravilna in da dolgovana obveznost sploh ne obstaja oziroma ne obstaja v taki višini, kot izhaja iz sodbe. V takih primerih namreč ni mogoče šteti, da je upnik privolil v svoje prikrajšanje v skladu z načelom *volenti non fit iniuria*. Plačila, ki ga je upnik opravil pod grožnjo izvršbe, namreč ne moremo obravnavati kot prostovoljnega,⁵ saj ga je upnik opravil zato, ker mu je tako nalagala izvršljiva sodna odločba. Drugačna razlaga, ki bi dolžniku pozneje odrekla možnost restitucije s sklicevanjem na izključitev kondikcije zaradi privolitve v prikrajšanje, bi vodila do neželenih učinkov, ko dolžniki ne bi prostovoljno izpolnjevali obveznosti, ki izhajajo iz izvršljivih sodnih odločb. Tako poudarja tudi ameriški *Restatement*, v skladu s katerim se doktrina prostovoljnega plačila (angl. *doctrine of voluntary payment*), ki sicer izključuje možnost restitucije, ne uporabi v primerih, ko dolžnik prostovoljno plača obveznost, ki izhaja iz izvršljive sodbe, pa čeprav meni, da je sodba neveljavna.⁶ Za potrebe restitu-

³ Tak razlog za izključitev kondikcijskega zahtevka vsebuje tudi prvi odstavek 191. člena OZ.

⁴ Sec. Ulp. D. 47, 10, 1, 5; »Tistemu, ki to hoče, se ne godi krivica.« (J. Kranjc, nav. delo, str. 260).

⁵ Odločba Ustavnega sodišča RS Up-270/01 z dne 19. februarja 2004, tč. 10. Glej tudi: A. Galič, nav. delo, str. 7.

⁶ American Law Institute, *Restatement of the law, third, Restitution and unjust enrichment*, 1. zvezek, str. 246 in 247.

cije na podlagi pozneje razveljavljene sodbe ameriško pravo šteje, da je bilo vsakršno plačilo, opravljeno na podlagi izvršljive sodne odločbe, opravljeno pod prisilo.⁷ Tudi če bi dolžnik lahko zahteval odlog izvršbe ali izdajo začasne odredbe, mu dejstvo, da je obveznost iz sodbe prostovoljno izpolnil in teh mehanizmov ni uporabil, ne preprečuje, da pozneje ne bi mogel zahtevati vrnitve izpolnjenega, če je sodba razveljavljena.⁸

2. PLAČILO V IZVRŠBI, POZNEJŠA RAZVELJAVITEV SODBE IN ODPAD OBOGATITVE

Če dolžnik svoje obveznosti iz izvršljive sodne odločbe ne izpolni prostovoljno, lahko upnik doseže poplačilo svoje judikatne terjatve prisilno, v postopku izvršbe. Kadar se izvršba opravlja na dolžnikove premičnine ali nepremičnine, bo upnik dosegel poplačilo svoje terjatve po njihovi prodaji na javni dražbi. Lahko se zgodi, da bo dolžnikova stvar na javni dražbi prodana po ceni, ki je nižja od njene dejanske vrednosti.⁹ Težava nastopi, če je sodba pozneje razveljavljena. Dolžnik se v takem primeru z restitucijskim zahtevkom ne more obrniti na kupca, ki je s sklepom o domiku postal njen lastnik, čeprav je izvršilni naslov pozneje razveljavljen, saj se šteje, da je lastninsko pravico pridobil originarno.¹⁰ Tako bo lahko povrnitev njene vrednosti v denarju zahteval kvečjemu od upnika. Postavlja pa se vprašanje, ali lahko od upnika zahteva povrnitev dejanske vrednosti prodane stvari ali le toliko, kolikor je od njene prodaje v postopku javne dražbe prejel upnik.

V pravu neupravičene obogatitve velja, da lahko prikrajšani od obogatene zahteva plačilo tržne vrednosti stvari, če vrnitev stvari v naravi ni več mogoča. Če je obogateni stvar prodal naprej za ceno, ki je nižja od njene dejanske vrednosti, se bo glede razlike lahko skliceval na ugovor odpada obogatitve, ki se bo upošteval le pod pogojem, da je bil obogateni dobroveren. Dobroveren prejemnik je lahko le tisti, ki se glede na okoliščine konkretnega primera ne

⁷ Prav tam, str. 247.

⁸ Prav tam.

⁹ V skladu s 94. členom Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ, Uradni list RS, št. 3/07 s spremembami) sicer velja, da se na prvi dražbi premičnina ne sme prodati pod ocenjeno vrednostjo, na nadaljnjih dražbah pa ne pod tretjino te vrednosti. Za nepremičnine velja drugače, in sicer da na prvem prodajnem naroku nepremičnina ne sme biti prodana za manj kot 70 odstotkov ugotovljene vrednosti, na nadaljnjih narokih pa ne za manj kot polovico ugotovljene vrednosti (188. člen ZIZ).

¹⁰ D. Wedam Lukić, nav. delo, str. 61.

zaveda in se tudi ne more zavedati, da je nekaj prejel brez pravne podlage. V tem primeru se bo restitucijska obveznost zmanjšala na dejansko doseženo kupnino (*commodum ex negotiatione*).

Ameriški *Restatement* v zvezi z izvršbo, ki se pozneje izkaže za neupravičeno,¹¹ omenja primer, ko je bila zoper dolžnika izdana sodba za plačilo 25.000 ameriških dolarjev v korist upnika, ki je nato vložil predlog za izvršbo. V izvršilnem postopku je bila dolžnikova nepremičnina, vredna 35.000 dolarjev, na javni dražbi prodana za 25.000 dolarjev, ta znesek pa je bil izplačan upniku. Sodba je bila v pritožbenem postopku razveljavljena. Avtorji navajajo, da je dobroverni upnik zavezan dolžniku povrniti le izkupiček od prodaje, tj. 25.000 dolarjev, skupaj z obrestmi.¹² To je skladno tudi s stališči slovenskega prava neupravičene obogatitve.

Tako stališče je zavzelo tudi Vrhovno sodišče zvezne države Washington v zadevi *State of Washington v. A.N.W. Seed Corporation*.¹³ V tem primeru je zvezna država Washington vložila tožbo zoper družbo A. N. W. zaradi kršitve potrošniške zakonodaje in s tožbo tudi uspela. Družba A. N. W. se je zoper sodbo pritožila, vendar hkrati ni zaprosila za odlog izvršbe za čas trajanja pritožbenega postopka. Tri mesece po tem, ko je upnica zvezna država Washington izvedla za vloženo pritožbo, je vložila predlog za izvršbo. V izvršilnem postopku so bili prodani kmetijski stroji in vozila v lasti družbe A. N. W., pri čemer je izkupiček od prodaje znašal 16.588,50 dolarja. Šest mesecev pozneje je bila sodba v pritožbenem postopku razveljavljena. A. N. W. je zato zoper zvezno državo Washington vložila tožbo za plačilo tržne vrednosti prodanih sredstev ter povrnitev izgubljenega dobička zaradi prodanih strojev. Prvostopenjsko sodišče je družbi prisodilo restitucijo v znesku 57.631,50 dolarja, kar naj bi pomenilo pošteno tržno vrednost prodane lastnine. Tako odločitev je potrdilo tudi pritožbeno sodišče. Na zadnji instanci je o tem odločalo Vrhovno sodišče zvezne države Washington.¹⁴ To je razveljavilo sodbi nižjih sodišč in odločilo, da je upnik dolžan vrniti le izkupiček od prodaje. Poudarilo je, da merilo ni-

¹¹ V ameriškem pravu sicer velja, da postane sodna odločba izvršljiva, čeprav je zoper njo mogoče vložiti pritožbo.

¹² American Law Institute, *Restatement of the law, third, Restitution and unjust enrichment*, 1. zvezek, str. 251, primer 9.

¹³ 116 Wash.2d 39, 802 P.2d 1353 (1991).

¹⁴ Osrednje pravno vprašanje v postopku je bilo: Če upnik zahteva izvršitev sodbe, zoper katero dolžnik ni zahteval odloga izvršbe, kakšno je merilo restitucije, ki jo mora opraviti upnik, - izkupiček od prodaje ali poštena tržna vrednost prodane lastnine? (povzeto po tč. 1 navedene sodbe).

kakor ne more biti tržna vrednost prodanih sredstev. V svoji odločbi se je sklicevalo na procesna pravila, ki upniku dovoljujejo izvršitev sodne odločbe. V obrazložitvi je zapisalo, da stališče, po katerem upnik nosi riziko izvršbe in je odgovoren za plačilo tržne vrednosti v izvršbi prodanih sredstev, v svojem bistvu zanika pomen instituta izvršljivosti domnevno veljavne sodne odločbe.¹⁵

V kontinentalnih pravnih redih, v katerih postane sodna odločba praviloma izvršljiva šele s pravnomočnostjo, do vprašanja povrnitve tistega, kar je bilo pridobljeno v postopku izvršbe, običajno prihaja v primerih tako imenovane predhodne izvršljivosti ali takrat, kadar je pravnomočno izvršena sodna odločba pozneje spremenjena ali razveljavljena v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi ali pred ustavnim sodiščem.

V nemškem pravu je lahko še nepravnomočna sodba razglašena za izvršljivo. Gre za institut predhodne izvršljivosti (nem. *vorläufige Vollstreckbarkeit*), pri katerem riziko poznejše razveljavitve sodne odločbe nosi upnik. Pisci pojasnjujejo, da se upnik v takem primeru zaveda nevarnosti, da bo taka odločba lahko v prihodnje odpravljena ali spremenjena.¹⁶ V takem primeru je upnik, ki je posegel v dolžnikovo premoženje že pred pravnomočnostjo, temu odškodninsko odgovoren, če je odločba pozneje odpravljena.¹⁷ Če je pred pravnomočnostjo izvršena sodba pritožbenega sodišča in je ta pozneje razveljavljena, velja, da upnik jamči po pravilih o neupravičeni obogatitvi, vendar se uporabljajo pravila o postroženi odgovornosti, in sicer že od prejema koristi naprej, kar pomeni, da se upnik ne more sklicevati na odpad obogatitve.¹⁸

Pri tem avtorji poudarjajo, da se pravila o predhodni izvršljivosti in posledicah, če je taka odločba pozneje spremenjena ali razveljavljena, ne uporabljajo za pravnomočne pravne naslove (nem. *rechtskräftige Titeln*), ki so lahko v izjemnih primerih razveljavljeni ali spremenjeni, na primer z odločitvijo ustavnega sodišča ali obnovo postopka (nem. *Wiederaufnahme des Verfahrens*).¹⁹ Smisel takega stališča naj bi bil v tem, da v primeru pravnomočnosti upniku

¹⁵ 116 Wash.2d 39, 802 P.2d 1353 (1991), str. 47.

¹⁶ R. Lackmann, v: *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz: Kommentar*, § 717, r. št. 4.

¹⁷ § 717 (2) ZPO.

¹⁸ R. Lackmann, v: *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz: Kommentar*, § 717, r. št. 16.

¹⁹ G. Götz, v: *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung*, § 717, r. št. 12; R. Lackmann, v: *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz: Kommentar*, § 717, r. št. 7.

ni mogoče naložiti rizika izvršbe, saj naj mu ne bi bilo treba računati na to, da se bo lahko pozneje izvršba take sodne odločbe izkazala za neupravičeno.²⁰

3. ZAHTEVEK ZA VRAČILO NEUTEMELJENO IZPLAČANE ODŠKODNINE IN 195. ČLEN OZ

Drugačno pa je stališče slovenske sodne prakse glede plačila odškodnine za nepremoženjsko škodo, ki je bila plačana na podlagi pravnomočne sodne odločbe, ki je bila pozneje spremenjena ali razveljavljena. Gre za določbo 195. člena OZ, v skladu s katero ni mogoče zahtevati nazaj neutemeljeno plačanih zneskov odškodnine zaradi telesne poškodbe, prizadetega zdravja ali smrti, če so bili plačani poštenemu prejemniku. Teorija²¹ in sodna praksa²² jo razlagata tako, da je restitucija izključena oziroma zmanjšana le, če za znesek prejete odškodnine dobroverni prejemnik ni več obogaten. Določba je izrecno uzakonjen primer ugovora odpada obogatitve, ki pa je sicer dopusten tudi zunaj področja uporabe te določbe.²³

Po vsebini ustreza nekdanjemu 216. členu Zakona o obligacijskih razmerjih (ZOR), v katerega je bila, kot pojasnjuje Cigoj, vnesena iz razlogov humanosti²⁴ in štiti dobrovernega prejemnika odškodnine pred restitucijsko obve-

²⁰ G. Götz, v: Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung, § 717, r. št. 12.

²¹ S. Cigoj, nav. delo, str. 842; A. Polajnar Pavčnik v: Obligacijski zakonik s komentarjem, str. 55; A. Galič, nav. delo, str. 7, op. 8. Cigoj pojasnjuje, da je smisel določbe varovanje dobrovernega prejemnika odškodnine, za katerega bi bilo pretežko, če bi moral to povračilo vrniti, čeprav ga je že porabil in mu od tega ni več nič ostalo. Tako varstvo pa je utemeljeno le, če prejemnik koristi nima več. Če namreč okoriščenec še ima, bodisi tisto, kar mu je bilo plačano, bodisi nadomestno korist, ni več razlogov humanosti, zaradi katerih bi ga bilo treba varovati. Povzeto po: S. Cigoj, nav. delo, str. 842.

²² Pravno mnenje občne seje Vrhovnega sodišča RS z dne 30. junija 2004, tč. 2.

²³ D. Možina, nav. delo, str. 151. Tudi Višje sodišče v Ljubljani je v sodbi I Cp 1137/2017 z dne 25. maja 2017 izrecno zavzelo stališče, da obogatitveno načelo, po katerem je dobroverni okoriščenec dolžan vrniti le tisto, kar od stvari še ima oziroma nadomestke od stvari, če je z njo razpolagal, velja za vse dobroverne okoriščence in ne le prejemnike odškodnine za telesne poškodbe po 195. členu OZ. Glej tudi sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 7/2017 z dne 30. avgusta 2018, tč. 9 (»tudi po splošnem pravilu 190. člena OZ velja obogatitveno in ne vrnitveno načelo«). Ob splošno uveljavljenem ugovoru odpada obogatitve specialna ureditev 195. člena OZ sploh ne bi bila potrebna. Galič pojasnjuje, da je bilo to pravilo v ZOR (in nato v OZ) preneseno iz sovjetskega prava, v katerem je veljalo vrnitveno načelo, kar pojasni potrebo po specialni določbi o odpadu obogatitve. A. Galič, nav. delo, str. 7, op. 8; in S. Cigoj, nav. delo, str. 841. Zato gre pri tej določbi pravzaprav za zakonodajalčevo napako, saj v pravnem redu, kot je naš, ki splošno priznava obogatitveno načelo, taka določba ni potrebna.

²⁴ S. Cigoj, nav. delo, str. 842.

znostjo, če je znesek že porabil in od njega nima več nobene koristi. V teoriji in sodni praksi velja, da se norma nanaša na odškodnino za premoženjsko in nepremoženjsko škodo.²⁵ Gre za eno redkih določb v OZ, glede katere je Državni zbor RS leta 2004 sprejel avtentično razlago, »da se za neutemeljeno plačilo šteje tudi plačilo na podlagi pravnomočne sodne odločbe, ki je bila kasneje spremenjena ali odpravljena«.²⁶ Razlaga izhaja iz splošnih načel prava neupravičene obogatitve, v skladu s katerim je plačilo, opravljeno na podlagi pozneje razveljavljene sodne odločbe, brez pravnega temelja (*sine causa*) in zato neupravičeno. V praksi so najpogostejši spori v primerih, ko je bila s sodbo na drugi stopnji oškodovancu pravnomočno prisojena odškodnina, toženec je odškodnino na podlagi pravnomočne sodbe plačal, Vrhovno sodišče RS pa je v revizijskem postopku prisojeni znesek znižalo ali sodbi nižjih sodišč razveljavilo. Oškodovanec je lahko v vmesnem času odškodnino že porabil.

Gre za določbo, glede katere se je sodna praksa v zadnjih tridesetih letih precej spreminjala, občna seja Vrhovnega sodišča RS pa je kar dvakrat sprejela pravno mnenje in določila smernice za njeno uporabo. Do sredine devetdesetih let 20. stoletja so sodišča v skladu s stališči teorije²⁷ kondikcijske zahtevke za vrnitev (dela) plačane odškodnine zavračala, če zanjo oškodovanci niso bili več obogateni, sklicujoč se na določbo 216. člena ZOR.²⁸ Pozneje se je praksa spremenila,²⁹ kar je bilo potrjeno s Pravnim mnenjem občne seje Vrhovnega sodišča RS z dne 19. decembra 2000. V skladu s tem stališčem se oškodovanec ni mogel sklicevati na 216. člen ZOR nasproti tistemu (praviloma je šlo za zavarovalnico), ki je odškodnino plačal na podlagi pravnomočne sodne odločbe zaradi preteče izvršbe in hkrati vložil revizijo, čeprav je bila sodba pozneje razveljavljena. Po stališču Vrhovnega sodišča RS namreč tako plačilo ni bilo neutemeljeno, saj ga je bil zavezanec moral plačati zaradi preteče izvršbe.³⁰

²⁵ A. Polajnar Pavčnik v: Obligacijski zakonik s komentarjem, str. 55; Pravno mnenje občne seje Vrhovnega sodišča RS z dne 30. junija 2004, tč. 1.

²⁶ Avtentična razlaga 195. člena Obligacijskega zakonika – OROZ195 (Uradni list RS, št. 32/04), objavljena 2. aprila 2004.

²⁷ S. Cigoj, nav. delo, str. 841 in 842; ter B. Strohsack, nav. delo, str. 281.

²⁸ A. Galič, nav. delo, str. 6.

²⁹ Glej na primer odločbi Vrhovnega sodišča RS II Ips 545/1996 z dne 13. maja 1998 in II Ips 180/1996 z dne 11. septembra 1996.

³⁰ Sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 545/1996 z dne 13. maja 1998 in Pravno mnenje občne seje Vrhovnega sodišča RS z dne 19. decembra 2000. Galič navaja, da je ta argument napačen, saj da okoliščina, da je dolžnik plačal na podlagi pravnomočne sodbe, da se izogne izvršbi, nima zveze z vprašanjem (ne)utemeljenosti plačila. Več v: A. Galič, nav. delo, str. 7.

V praksi je to pomenilo, da se oškodovanec ni mogel sklicevati na 216. člen ZOR. Enako je veljalo za zavezanca, ki je obveznost plačila odškodnine izpolnil šele v izvršilnem postopku, saj naj bi v primeru razveljavitve sodbe lahko zahteval vračilo zneska z nasprotno izvršbo, v kateri se prejemnik odškodnine ne bi mogel sklicevati na 216. člen ZOR in bi moral znesek oziroma presežek vrniti.³¹ S tako razlago se je želelo izenačiti položaj dolžnika, ki je plačal prostovoljno pod pretnjo izvršbe, in tistega, ki je plačal v izvršilnem postopku.

Štiri leta pozneje je Vrhovno sodišče RS na občni seji spremenilo prejšnje (z vidika prava neupravičene obogatitve nevzdržno) stališče glede razlage 195. člena OZ in pravno mnenje nadomestilo z novim. Sprememba je bila neizogibna, saj je bila marca 2004 sprejeta avtentična razlaga 195. člena OZ, ki je bila z dotedanjim stališčem Vrhovnega sodišča nezdržljiva. Po novem in zdaj veljavnem stališču se za neutemeljeno šteje tudi plačilo na podlagi pravnomočne sodne odločbe, ki je bila pozneje spremenjena ali odpravljena in se oškodovanec lahko sklicuje na določbo 195. člena OZ, vendar pa je Vrhovno sodišče poudarilo, da

»je v primeru, ko je bil ta obveščen (ali bi moral biti obveščen) o vložitvi revizije in se je zavedal (ali bi se moral zavedati), da je zavarovalnica plačala pravnomočno prisojeno odškodnino zaradi tega, ker ji je tako narekoval pravni red, a je hkrati vložila izredno pravno sredstvo, potrebno ugotoviti, ali oškodovani še ima odškodnino ali jo je porabil, za kaj jo je porabil, in ali ima od tega kakšne koristi.«³²

Po trenutni sodni praksi 195. člena OZ sodišča sklicevanje na ugovor odpada obogatitve praviloma zavračajo z utemeljitvijo, da tisti prejemniki odškodnine, ki so vedeli za to, da je bila zoper pravnomočno sodno odločbo vložena revizija, niso bili v dobro veri, zato s sklicevanjem na ugovor odpada obogatitve ne morejo biti uspešni.³³ Tako je denimo Vrhovno sodišče v sklepu II Ips 154/2004 z dne 13. maja 2004 zapisalo, da

³¹ Sklep II Ips 180/1996 z dne 11. septembra 1996. Namen Pravnega mnenja občne seje iz leta 2000 naj bi bil izenačiti položaj tistega, ki je plačal na podlagi pravnomočne sodne odločbe prostovoljno (pod pretečo izvršbo), in tistega, ki je plačal šele v izvršbi. Zasedimo lahko argument, da tisti, ki izpolni prostovoljno, ne sme biti na slabšem od tistega, ki izpolni šele v izvršbo. Če namreč zavarovalnica ne bi prostovoljno izpolnila, bi bil znesek izterjan v izvršilnem postopku, preplačani znesek pa bi nato zavarovalnica izterjala z nasprotno izvršbo. To, kar bi lahko zahtevala z nasprotno izvršbo, je tokrat storila s tožbo, zato bi bilo nepravilno, da bi bila zaradi tega postavljena v slabši položaj.

³² Tč. 3 Pravnega mnenja.

³³ Tako na primer sodbe Vrhovnega sodišča RS II Ips 193/2010 z dne 21. novembra 2013, II Ips 731/2007 z dne 23. junija 2010 in II Ips 532/2009 z dne 8. aprila 2010. Iz sklepa Vrhovnega

»pri uporabi 216. člena ZOR na strani prikrajšanega ne sme biti krivde ali pomanjkanja skrbnosti, na strani obogatene pa je potrebna poštenost in ne zavest, da je nekaj prejel brez pravne podlage. To pomeni, da oškodovani, ki prejme denar, ne sme vedeti, da je prejel odškodnino, ki ne temelji na pravni podlagi. Potrebno je njegovo prepričanje, da mu tisti, ki mu izplača odškodnino zaradi telesne poškodbe, prizadetega zdravja ali smrti to dolguje. Če npr. ve, da je zavarovalnica plačala odškodnino zato, da bi se izognila izvršbi, a je vložila izredno pravno sredstvo, potem mu pravni red nalaga breme, da prejetega še ne porabi na način, ki bi onemogočal morebitno vračilo. To pomeni, da mora oškodovanec, ki ve za možnost, da bi lahko odpadla pravna podlaga za prejetu plačilo, posebej skrbno ravnati s prejetim denarjem in ga je dolžan v trenutku, ko izve za odpadlo pravno podlago, tudi vrniti. Če oškodovanec s prejetim denarjem ne ravna dovolj skrbno, temveč ga potroši, ni pošten.«

Ureditev, po kateri izključno upnik, ki je prejel odškodnino na podlagi pravnomočne sodbe, nosi riziko (neutemeljene) izvršbe, če je sodba pozneje z izrednimi pravnimi sredstvi ali ustavno pritožbo razveljavljena ali spremenjena, je problematična, saj zmanjšuje pomen instituta pravnomočnosti in izvršljivosti v našem pravnem redu. Tako stališče Vrhovnega sodišča namreč vodi v to, da prejemnik odškodnine s prejetim denarjem *de facto* ne more razpolagati, dokler postopek z izrednimi pravnimi sredstvi ali morebitno ustavno pritožbo ni končan, saj bi sicer tvegala, da bo z restitucijo prišel v položaj, ki je slabši od položaja, v katerem je bil, preden je odškodnino prejel. Odškodnina namreč v večini primerov služi kritju »izrednih stroškov«, kar pomeni, da za njen znesek oškodovanec praviloma ne bo več obogaten. V ureditvi, v kateri upnik s prejetu odškodnino ne more prosto razpolagati, se poraja dvom v pomen pravnomočnega in izvršljivega pravnega naslova.³⁴

Stališče, po katerem upnik z odškodnino ne sme razpolagati na način, ki bi lahko pomenil dokončen odpad koristi, je zgolj v interesu dolžnika, da po raz-

sodišča RS II Ips 371/2006 z dne 11. decembra 2008 celo izhaja, da »za presojo oškodovančeve (ne) poštenosti v smislu 216. člena ZOR ni nujno bistven časovni trenutek, ko je bil slednji dejansko obveščen o vložitvi izrednega pravnega sredstva, temveč je lahko (glede na okoliščine konkretnega primera) odločitev trenutek, ko bi oškodovanec o tem moral biti obveščen.« V konkretnem primeru je sodišče štelo, da je dolžnik postal slaboveren že z vročitvijo revizije njegovemu pooblaščenču (tč. 8 obrazložitve).

³⁴ Drugačen pa je bil položaj v zadevi II Ips 7/2017 z dne 30. avgusta 2018, v kateri se lahko strinjamo z odločitvijo Vrhovnega sodišča, ko je postroženo odgovornost naložilo prejemniku odškodnine v obdobju, ko je sodišče odločalo o dolžnikovem predlogu za razveljavitev klavzule pravnomočnosti, saj je v tem primeru obstajala negotovost glede nastopa izvršljivosti in pravnomočnosti sodne odločbe, na podlagi katere je bila upniku izplačana odškodnina.

veljavitvi pravnomočne sodbe ne bi ostal praznih rok. S tako razlago je ta cilj dosežen, menim pa, da sredstvo za dosego tega cilja ni nujno in sorazmerno. Dolžnik je namreč varovan že s pravili procesnega prava, saj lahko vloži predlog za odlog izvršbe, če meni, da bi z izvršbo lahko utrpel nenadomestljivo ali težko nadomestljivo škodo.³⁵ Ta institut dolžnika dovolj varuje pred rizikom neutemeljene izvršbe, hkrati pa pomeni zgornjo mejo omejevanja učinka pravnomočne in izvršljive sodne odločbe.

Menim, da bi bilo treba uravnotežiti interese obeh strank in tako upoštevati tudi interes oškodovanca, ki je v tem, da s prejetjo odškodnino čim prej nadomesti škodo, ki mu jo je povzročil dolžnik. Znano je namreč, da postopki z izrednimi pravnimi sredstvi ali ustavno pritožbo zahtevajo določen čas, vsako odlaganje možnosti porabe prejetega denarja pa izvotljuje namen odškodnine. Tako ima denimo rehabilitacija po operaciji, nakup ortopedskih pripomočkov ali plačilo negovalnih storitev svoj namen čim prej po škodnem dogodku, z vsakim nadaljnjim letom pa se njihova smotrnost zmanjšuje.

Stališče, po katerem je (avtomatično) nepošten tisti, ki odškodnino troši, čeprav ve za vloženo revizijo, je sporno. Prvič zato, ker prejemnik odškodnine zgolj zaradi informacije o vloženi reviziji ne postane nedobroveren, temveč je le v negotovosti o morebitni usodi prisojene odškodnine. Podlage za to, da bi taka negotovost v našem pravnem redu vodila v postroženo odgovornost (pri kateri se ni mogoče sklicevati na odpad obogatitve) v zakonu ni. Podlaga za postroženo odgovornost je v našem pravnem redu le vložena tožba za vrnitev prejete koristi, kar pa vložena revizija zagotovo še ni. Na problematičnost trenutnega stališča opozarja tudi Možina, ki pravi, da iz dejstva, da je vložena revizija, še ni mogoče sklepati, da jo bo Vrhovno sodišče tudi sprejelo v obravnavo, in še manj, da ji bo ugodilo, kar velja zlasti v primerih, ko je pravnomočna sodba v skladu z ustaljeno sodno prakso.³⁶ Navsezadnje tudi Vrhovno sodišče v Pravnem mnenju iz leta 2004 ni izključilo sklicevanja na 195. člena OZ, če je bil oškodovanec obveščen o vložitvi revizije, saj je zapisalo, da je v takem primeru »treba ugotoviti, ali oškodovani še ima odškodnino ali jo je porabil, za kaj jo je porabil in ali ima od tega kakšne koristi«.

³⁵ V skladu s prvim odstavkom 71. člena ZIZ lahko »sodišče na dolžnikov predlog popolnoma ali deloma odloži izvršbo, če dolžnik izkaže za verjetno, da bi s takojšnjo izvršbo pretrpel nenadomestljivo ali težko nadomestljivo škodo in da je ta škoda večja od tiste, ki zaradi odloga lahko nastane upniku, v naslednjih primerih: 1. če je zoper odločbo, na podlagi katere je bila dovoljena izvršba, vložil izredno pravno sredstvo«.

³⁶ D. Možina, nav. delo, str. 165.

4. ZAHTEVK ZA VRAČILO PREŽIVNINE

Vprašanja obsega restitucije tistega, kar je bilo izpolnjeno na podlagi sodbe, ki je bila pozneje razveljavljena ali spremenjena, se v primerjalnem pravu pogosto pojavljajo tudi v zvezi s preživninskimi terjatvami. Prav v zvezi z neutemeljeno plačanimi ali preplačanimi zneski preživnin se namreč pogosto pojavlja ugovor odpada obogatitve, saj so sredstva namenjena kritju vsakodnevnih življenjskih potreb in so zato praviloma hitro potrošena, od njih pa ne ostane nobena nadomestna korist.

Ameriško pravo je priznavanju ugovora odpada obogatitve v primeru neutemeljeno plačanih zneskov preživnin načeloma naklonjeno. *Restatement* v zvezi s tem navaja dva primera. V prvem primeru³⁷ je bila zoper domnevnega očeta opravljena izvršba na podlagi zamudne sodbe o ugotovitvi očetovstva za plačilo preživninskih zneskov. Pozneje je bila sodba razveljavljena, saj se je ugotovilo, da moški ni otrokov oče, zato je od matere zahteval povrnitev plačane preživnine. *Restatement* poudarja, da se bo mati lahko sklicevala na ugovor odpada obogatitve, če je denar že porabila. Podobno izhaja iz drugega primera,³⁸ v katerem je sodišče povišalo mesečno preživninsko obveznost očeta za 250 dolarjev. Pozneje je bila sodba razveljavljena. *Restatement* poudarja, da bo preživninski upravičenec zavezan vrniti prejeti denar, če ga še ima, sicer pa se bo lahko skliceval na ugovor odpada obogatitve. Čeprav je tudi v ameriškem pravu ugovor odpada obogatitve na voljo le dobrovernemu prejemniku,³⁹ problema izgube dobrovernosti zaradi postopka v zvezi s pravnim sredstvom, ki bi izključevala možnost sklicevanja na odpad obogatitve, *Restatement* ne omenja.

V nemškem pravu se je vprašanje priznavanja ugovora odpada obogatitve pojavilo v zvezi s primeri, v katerih je sodišče na zahtevo preživninskega zavezanca temu zmanjšalo ali ukinilo preživninsko obveznost,⁴⁰ ko pa je ta zahteval vračilo preplačane preživnine, se je prejemnik skliceval na odpad obogatitve. Postavilo se je vprašanje, ali lahko v času, ko teče postopek za ponovno odmero preživnine in še velja »stari« (in pravnomočni) naslov za plačevanje preživnine, preživninski upravičenec v celoti prosto razpolaga s preživnino ter se

³⁷ American Law Institute, *Restatement of the law, third, Restitution and unjust enrichment*, 1. zvezek, str. 253, primer 13.

³⁸ Prav tam, str. 253, primer 14.

³⁹ American Law Institute, *Restatement of the law, third, Restitution and unjust enrichment*, 2. zvezek, str. 515 in nasl.

⁴⁰ Na podlagi § 323 ZPO.

pozneje sklicuje na odpad obogatitve ali pa zanj velja postrožena odgovornost, tako da zneska ne sme porabiti na način, ki bi lahko pomenil dokončen odpad koristi. Do nedavnega je v sodni praksi veljalo stališče, da se lahko preživitinski zavezanec sklicuje na ugovor odpada obogatitve,⁴¹ ki je bil v preživitinskih zadevah praviloma upravičen, saj so upravičenci preživitino potrošili za kritje vsakodnevnih potreb in jim pozneje od tega ni ostala nobena korist.⁴² Teorija in sodna praksa sta tako stališče pojasnjevali s tem, da pravila o neupravičeni obogatitvi⁴³ postroženo odgovornost vežejo na trenutek visečnosti restitucijske pravde, kar pa pravda za znižanje ali ukinitve preživitinske obveznosti ni in zato ne more biti vzrok za postroženo odgovornost po splošnih pravilih o neupravičeni obogatitvi.⁴⁴ Ta ureditev je bila spremenjena z reformo ZPO leta 2009, ki je v besedilo zakona uvedla novo določbo,⁴⁵ v skladu s katero preživitinski upravičenec jamči za prejete preživitinske zneske postroženo od trenutka vložitve tožbe za znižanje preživitine. To pomeni, da se od trenutka vložitve preživitinske tožbe prejemnik ne more uspešno sklicevati na odpad obogatitve in mora v primeru znižanja preživitine v celoti vrniti razliko do novo odmerjene preživitine za obdobje od vložitve tožbe naprej. Kljub pogostim zahtevkom za zmanjšanje preživitinske obveznosti pa, zanimivo, v slovenski sodni praksi ne zasledimo primerov, ko bi se prejemniki neutemeljeno ali preveč izplačanih preživitnin sklicevali na odpad obogatitve.

5. ZAKLJUČEK

Kadar dolжник izpolni obveznost, ki mu jo nalaga sodna odločba, ta pa je pozneje v celoti ali delno razveljavljena, lahko od upnika zahteva vrnitev izpolnjenega po splošnih pravilih o neupravičeni obogatitvi.⁴⁶ V slovenskem pravu je pri restitucijskih zahtevkih iz neupravičene obogatitve uveljavljeno obogatitveno načelo, v skladu s katerim lahko izpolnitelj od prejemnika zahteva le toliko, za kolikor je ta v času vložitve zahtevka (še) obogaten. Odpad

⁴¹ Tako na primer sodbi Zveznega vrhovnega sodišča ZR Nemčije (*Bundesgerichtshof*) Ivb ZR 7/83 z dne 9. maja 1984 in XII ZR 119/91, BGHZ 118, 383-394 z dne 17. junija 1992; ter sodba Višjega sodišča v Zweibrücknu (*Oberlandesgericht Zweibrücken*) 5 UF 117/93 z dne 31. maja 1994.

⁴² Glej G. Dannemann, nav. delo, str. 146.

⁴³ § 818 (4) nemškega Civilnega zakonika (*Bürgerliches Gesetzbuch* – BGB).

⁴⁴ G. Dannemann, nav. delo, str. 146.

⁴⁵ § 323b ZPO.

⁴⁶ Členi 190–198 OZ.

obogatitve se upošteva le na ugovor, nanj pa se lahko sklicuje tudi tisti, ki je korist prejel na podlagi sodne odločbe, ki je pozneje razveljavljena. Z ugovorom bo uspel, če od prejetega nima nobene koristi več, v času prejema in porabe pa je bil v dobri veri.

Na odpad obogatitve se denimo lahko sklicuje tisti, ki je na podlagi izvršljive sodne odločbe predlagal izvršbo na dolžnikovo premoženje ali nepremičnino, ki pa je bila v postopku javne dražbe prodana za manj, kot je bila dejansko vredna. Če je pozneje sodna odločba, ki je bila izvršilni naslov, razveljavljena, je upnik dolžniku zavezan vrniti le znesek prejete koristi, ne pa toliko, kolikor so bila prodana sredstva dejansko vredna. Pravo neupravičene obogatitve se namreč drugače kot odškodninsko pravo ozira k obogatenemu in skrbi za odvzem neupravičeno pridobljenih koristi ter ni namenjeno povrnitvi škode na strani prikrajšanega. Izjema velja v nemškem pravu pri uporabi instituta predhodne izvršljivosti, tj. izvršljivosti pred pravnomočnostjo sodbe, pri katerem upnik nosi vse negativne posledice, če se izvršba zaradi naknadne razveljavitve sodbe kot izvršilnega naslova izkaže za neutemeljeno. V tem primeru upnik jamči postroženo, kar pomeni, da se ne more sklicevati na ugovor odpada obogatitve. Drugače velja pri pravnomočnih pravnih naslovih, pri katerih ne pride avtomatično do uporabe instituta postrožene odgovornosti, saj naj upniku ne bi bilo treba računati na to, da se bo lahko pozneje izvršba take sodne odločbe izkazala za neupravičeno. Slovenska sodna praksa postroženo odgovornost vzpostavlja tudi pri prejemniku odškodnine na podlagi pravnomočne sodne odločbe po 195. členu OZ, in sicer od trenutka, ko je bil obveščen o vloženi reviziji, v prispevku pa so predstavljeni nekateri pomisleki zoper tako stališče.

VIRI

American Law Institute: Restatement of the law, third, Restitution and unjust enrichment. American Law Institute Publishing, Minnesota 2011.

Peter Apathy in Andreas Riedler: Schuldrecht, Besonderer Teil. Springer, Dunaj 2002.

Stojan Cigoj: Komentar obligacijskih razmerij: Veliki komentar Zakona o obligacijskih razmerjih, 2. knjiga. Uradni list SR Slovenije, Ljubljana 1984.

Gerhard Dannemann: The German Law of Unjustified Enrichment and Restitution: A Comparative Introduction. Oxford University Press, Oxford 2009.

- Aleš Galič: Kdaj je mogoče prejeta obdržati: neupravičena obogatitev in 195. člen OZ (216. člen ZOR), v: *Odvetnik*, 2003, št. 5/4, str. 6–8.
- Miha Juhart in Nina Plavšak (ur.): *Obligacijski zakonik s komentarjem*, 2. knjiga. GV Založba, Ljubljana 2003.
- Janez Kranjc: *Latinski pravni reki*. Cankarjeva založba, Ljubljana 2006.
- Wolfgang Krüger, Thomas Rauscher in drugi (ur.): *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung*, Bd. 2, 5. izdaja. C. H. Beck, München 2016.
- Damjan Možina: Vsebina in obseg obogatitvenega zahtevka, v: Damjan Možina (ur.): *Razsežnosti zasebnega prava*, *Liber amicorum* Ada Polajnar Pavčnik. Litteralis, Ljubljana 2017, str. 143–168.
- Hans-Joachim Musielak in Wolfgang Voit (ur.): *Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz: Kommentar*. Verlag Franz Vahlen, München 2018.
- Boris Strohsack: *Odškodninsko pravo in druge neposlovne obveznosti*, *Obligacijska razmerja II*. ČZ Uradni list RS, Ljubljana 1994.
- Dragica Wedam Lukić: *Prodaja nepremičnine v izvršilnem postopku*, v: *Pravni letopis*, 2008, str. 55–63.

Škoda zaradi naravnih pojavov: pomoč ali odškodninska odgovornost države in občine?

DAMJAN MOŽINA
*doktor pravnih znanosti, redni profesor
na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani*

Za škodo zaradi naravnih pojavov, kakršni so potres, poplava, zemeljski plaz ali suša, načeloma nihče ne odgovarja, saj niso posledice človeškega ravnanja. Po temeljnem pravilu taki pojavi bremenijo posameznika oziroma lastnika nepremičnine (*Casum sentit dominus*). V zadnjih letih pa se pred slovenskimi sodišči pojavlja čedalje več primerov, v katerih tožniki zahtevajo povrnitev škode od države, češ da bi bila morala tudi tako škodno tveganje predvideti in škodo preprečiti, ali pa da izdano gradbeno dovoljenje vsebuje tudi garancijo varnosti hiše pred naravnimi dogodki.

Sestavek obravnava ta vprašanja na podlagi konkretnega primera. V teh dneh Okrožno sodišče v Kranju že tretjič razsoja o odškodninskem zahtevku proti občini Bohinj in Republiki Sloveniji zaradi zemeljskega plazu, ki je v letu 2008 močno poškodoval hišo v Srednji vasi.¹ Da se pravde na tak način vrtijo med sodnimi mlini, ni najlepše spričevalo sodnega sistema. V tem sestavku pa bi rad opozoril predvsem na materialnopravna stališča Višjega sodišča v

¹ Glej na primer Petra Mlakar: *Že tretjič o odškodnini zaradi plazu, ki je družini uničil hišo*, v: *Dnevnik*, 10. januar 2019, <<https://www.dnevnik.si/1042856798>> (26. 1. 2019). O dosedanjem postopku glej tudi D. Možina: *Odškodninska odgovornost države*. GV Založba, Ljubljana 2015, str. 40 in nasl.

Management of Co-ownership

MIHA JUHART

Co-owners form a special type of community. In the community, they must take decisions on managing a common thing. Co-owners have the right to manage a co-owned thing jointly and make the decisions about it with conclusions. The conclusion is a special form of declaration of will and has a legal nature of a legal transaction. In doing so, it is important to divide into regular management decisions and decisions that transcend regular management. The first is decided by a simple majority. Others are decided with the consent of all. The author analyses the assumptions and the decision-making process in individual cases. Specific rules are foreseen for some specific joint-ownership forms. If there are many co-owners, it is almost impossible to reach consensus. Therefore, special rules for deciding in the community of apartment owners and in agrarian communities are in force, where the consensus is replaced by a qualified majority.

Key words: co-ownership, apartment ownership, agrarian community, regular management decisions, decisions that go beyond regular management.

Restitucijski zahtevki zaradi razveljavitve sodbe in odpad obogatitve

KARMEN LUTMAN

Če je dolžnik izpolnil obveznost iz sodne odločbe, ta pa je pozneje razveljavljena oziroma spremenjena, tako da je bila zmanjšana dolžnikova obveznost plačila, je upnik dolžan prejeto vrniti po pravilih o neupravičeni obogatitvi. Z razveljavitvijo sodbe je namreč odpadel pravni temelj za prenos premoženja, zaradi česar ima dolžnik na voljo kondikcijski zahtevk (*condictio causa finita*). Težave nastopijo, če dolžnik prejete koristi nima več, ker jo je denimo potrošil ali odsvojil, prav tako pa v njegovem premoženju ni prisotna nobena od nadomestnih koristi – v takem primeru govorimo o odpadu obogatitve. Prispevek obravnava izbrana vprašanja vračanja na podlagi razveljavljenih sodnih odločb ter dileme, ki se pojavljajo v zvezi z institutom pravnomočnosti in odpadom obogatitve.

Ključne besede: restitucija, neupravičena obogatitev, razveljavitev sodbe, odpad obogatitve.

Restitutionary Consequences of Reversed or Avoided Judgement and Change of Position Defence

KARMEN LUTMAN

If a debtor made a payment imposed on him by a judgement, which was subsequently set aside or modified to reduce the amount of liability that has already been paid, the judgement creditor is obliged to restore the received benefit according to the rules of unjustified enrichment. Due to the fact that the legal ground for retaining the received benefit has fallen away, the judgement debtor is entitled to claim back the amount he has paid to the judgement creditor (a performance-based enrichment claim *condictio causa finita*). Problems arise if the recipient is no longer enriched, either because he has spent the money received or has given the object away. The author tackles restitutionary problems pertaining to judgements that were subsequently set aside and focuses on the issues of finality of judgements and change of position defence.

Key words: restitution, unjustified enrichment, reversal of judgement, change of position.

Škoda zaradi naravnih pojavov: pomoč ali odškodninska odgovornost države in občine?

DAMJAN MOŽINA

Avtor v prispevku na konkretnem primeru obravnava vprašanje odškodninske odgovornosti države in občine za škodo zaradi zemeljskega plaz. Uvodni predstavitvi ozadja primera in doslej izdanih sodnih odločb v konkretnem sporu sledi razprava o dolžnostih države in občine za naravne pojave z različnih vidikov: najprej na podlagi Zakona o varstvu pred naravnimi drugimi nesrečami (ZVNDN), nato na podlagi izdanega gradbenega dovoljenja in končno z vidika (evropskega) prava človekovih pravic. Avtor je kritičen do strogega pojmovanja dolžnosti občine, ki ga je v sporu doslej zavzemalo Višje sodišče v Ljubljani. Opozarja na resne proračunske posledice stališča, da je občina dolžna izvesti ukrepe za varstvo zasebne nepremičnine pred zemeljskim plazom ter na neustrezno porazdelitev tveganj, ki izhaja iz takega stališča. Meni, da je za varstvo svojega premoženja pred naravnimi pojavi najprej odgovoren posameznik sam.

Ključne besede: odškodninska odgovornost države in občine, protipravnost, naravni pojavi, zemeljski plaz, varstvo premoženja, varstvo življenja.